

## Oahppoplána – sámegiella vuosttašgiellan

Sámediggi mearridan láhkaásahussan 08.11.2019 Sámediggi mearridan  
eksámenortnega 10.08.2020

Gusto 01.08.2020 rájes

## Fágaid birra

### Fágaid relevánsa ja guovddáš árvvut

Sámegiella vuosttašgiellan lea sihke giellafága ja oahppahábmenfága. Sámegiella vuosttašgiellan lea deatlaš gulahallamii, oahppahábmemii, kulturáddejupmái ja identitehtaovdáneapmái. Oahpahusa vuodđun sámegielas vuosttašgiellan galget leat sihke sámi ja dáža servodaga vuodđoárvvut, nugo olmmošárvu, demokratiija, ovttaárvosašvuohta, searvevuohta ja mánggabealatvuohta. Fága vuolggasadji galgá leat ohppiid duogáš, sámi kultuvra ja sámi árvvut, nugo árbevirolaš máhttu, sohka- ja bearašoktavuođat ja guvlui gullevašvuohta. Fága galgá ovddidit dakkár árvvuid ja positiiva miellaguottuid mat leat mielde doarjumin sámi searvevuođa sihke báikkálaččat ja miehtá Sámi. Fága galgá addit buot ohppiide, maiddá ohppiide geat ožžot gáiddusoahpahusa, gelbbolašvuođa nana giellaoahpahusmodeallaid bokte.

Buot fágat galget leat mielde duohtandahkamin oahpahusa árvovuoddu. Fága galgá nannet ja ovddidit ohppiid njálmmálaš ja čálalaš giellagealbbu vai šattašedje oadjebas giellageavaheaddjit ja ovddidivčče positiivvalaš iešgova ja oadjebas identitehta. Fágas oahpásmuvvet oahppit sámi njálmmálaš árbevieruide, čálalaš teavstaide ja gielalaš girjáivuhtii, ja dat duddjo sáji vásáhusaide, dulkomii ja reflekšuvdnii. Máhttu ja diđolašvuohta sámi gielaid, sámi mitalanárbevieruid ja sámi kultuvrra birra veahkehit ohppiid boahpteáiggis gáhttet ja ovddidit giela.

Iešguđetlágan giella- ja oahpahusarenat, sihke skuvllas ja skuvlla olggobealde, addet ohppiide vejolašvuođa oažžut mánggalágan vásáhusaid ja perspektiivvaid ja ideaid, ja dat addá vejolašvuođa ovddidit iešguđetlágan albmanahttinugiid. Buorre gielalaš ja kultuvrralaš vuodđu lea eaktun dasa ahte sáhtta ovddidit suokkardangoikku ja hutkanilu, ja lea mielde ohppiid ráhkkanahhttimin eallinagi oahppamii.

Fága galgá leat mielde ohppiide addimin buori árvvoštallannávcca go ovddida sin dáiddu kritihkalaččat jurddašit ja sin ehtalaš diđolašvuođa.

Fága galgá leat mielde ovddideamen ohppiid sosiála oahppama ja ahte oahppit ráhkkanahhttojuvvojit searvat demokrátalaš proseassaide iešguđet servodatsurggiin ja bargoeallimis. Fága galgá leat mielde ohppiide addimin áddejumi das ahte sin sámegiel- ja kulturgelbbolašvuohta lea resursan servodahkii, ja ahte ráhkkanahhttojuvvojit searvat sihke árbevirolaš ealáhusaide ja boahpteáiggi bargoeallimii. Oahppit galget beassat geavahit iežaset mánggagielalaš ja mánggakultuvrralaš gelbbolašvuođa iešguđet sámi, našuvnnalaš ja riikkaidgaskasaš oktavuođain ja eamiálbmotoktavuođain

Oahppoplána sámegeallas vuosttašgiellan galgá áddejuvvot ovttas dárogiel oahppoplánain ohppiide geain lea sámegealla vuosttašgiellan.

## Guovddášelemeanttat

### Sámástit

Oahppit galget ovdánahttit iežaset njálmmálaš gálggaid ja oažžut positiivvalaš vásáhusaid go mánggalágan oktavuodain njálmmálaččat albmanahttet ja geahččaladdet. Oahppit galget máhttit guldalit, áddet ja geavahit girjás njálmmálaš giela ságastallamis, gulahallamis ja ovttasdoaibmamis. Dat mearkkaša maid ahte galget máhttit heivehit iežaset njálmmálaš ovdanbuktimiid vuostáiváldái, hápmái, sisdollui ja ulbmili.

### Lohkangealbbu ovdánahttin

Oahppit galget máhttit lohkat iešguđetlágan teavsttaid ja reflekteeret daid birra ja geavahit lohkama oahppamii ja lohkanilu ovddideapmái. Oahppit galget lohkat mánggalágan ja viiddis meari digitála ja báberhámi teavsttaid. Teavsttat galget čatnasit ohppiid iežaset dálááigái ja dološ ja dálá sámi kultuvrii ja muitalanárbevieruide. Čáppagirjjálašvuoda ja áššeteavsttaid lohkamiin oahppit galget oažžut estehtalaš vásáhusaid ja beassat áššiin beroštišgoahtit. Sii galget imaštallat, oahppat ja áddet eará olbmuid jurdagiid ja eallineavttuid. Oahppit galget árvvoštallat teavsttaid ja kritihkalaččat reflekteeret teavsttaid relevánssa, jáhkehahttivuoda ja váikkuhanfámu hárrái.

### Čállingealbbu ovdánahttin

Oahppit galget dovdat ahte lea gávnnálaš ovddidit čálalaš gálggaid, ráhkadit teavsttaid ja gulahallet čálalaččat. Oahppit galget máhttit válljet makkár čálalaš albmanahttinuogi áigot geavahit, ulbmila, fáttá, sisdoalu ja vuostáiváldi mielde. Sii galget máhttit árvvoštallat iežaset ja earáid teavsttaid ja buoridit daid earáid mearkkašumiid vuodul. Sii galget maid máhttit čállit digitála reaidduiguin ja doaibmi giehtačállagiin. Oahppit galget oahppat válljet ja geavahit heivvolaš digitála giella- ja gulahallanteknologiija teavsttaid ráhkadeapmái, sihke okto ja earáiguin ovttas.

### Giella vuogádahkan ja vejolašvuhtan

Oahppit galget šaddat oadjebas ja diđolaš giellageavaheaddjin girjás ja dárkilis gielain. Sii galget áddet hállangiela ja normerejuvvon čállingiela oktavuoda. Oahppit galget ovddidit gelbbolašvuoda ja oažžut hárvjaneami giela vuogádaga ja struktuvrraid geavaheamis ja giela retoralaš ja estehtalaš beliin. Oahppit galget ovddidit metagiela ja doahpágiid vai áddejit ja máhttet válddahit giela giellaoahpalaš ja estehtalaš beliid. Oahppit galget áddet ja geavahit sámegeiel doahpágiid, sániid ja dadjanvugiid, maiddái dakkáriid mat

gullet loguide, sturrodagaide ja mihttoovttadagaide, go barget iešguđetlágan fáttáiguin ja teavsttaiguin.

## Giellagirjáivuohta Sámis

Oahppit galget ovddidit máhtu iešguđet guovlluid sámegiel girjáivuođa birra. Sii galget oažžut máhtu sámegielaid dili birra sihke historjjálaš ja dálááiggi perspektiivvas. Sii galget miehtásámi ja eamiálbmotperspektiivvas ovddidit gelbbolašvuoda ja diđolašvuoda giela, kultuvrra ja identitehta gaskasaš oktavuodaid birra.

## Fágaidrasttideaddji fáttát

### Álbmotdearvvasvuoha ja eallimis birgen

Sámegielas vuosttašgiellan guoská fágaidrasttideaddji fáddá álbmotdearvvasvuoha ja eallimis birget dasa ahte oahppit galget ovddidit positiiva iešgova ja oadjebas identitehta sámegielagin mánggagielat ja mánggakultuvrralaš servodagas. Sámegiella ja sámi kultuvra leat deatalaččat identitehtahábmemis. Fáddá veahkeha oahppi hálddašit sihke miehtegiedageavada ja vuostegiedageavada ja persovnnalaš ja praktihkalaš hástalusaid buoremus vuogi mielde. Fágii ja fáddái gullá maid árvvuid válljen ja man deatalaš lea rájáid bidjat ja earáid doahttalit.

### Demokratiija ja mielborgárvuoha

Sámegielas vuosttašgiellan guoská fágaidrasttideaddji fáddá demokratiija ja mielborgárvuoha dasa ahte oahppit galget oažžut máhtu ja gálggaid nu ahte sáhttet dustet hástalusaid demokrátalaš prinsihpaid vuodul. Oahppit galget oažžut vuodu reflekteret čuolmmaid hárrái mat gusket sihke eanetlogu ja unnitlogu rivttiide. Sii galget maid hárjehallat kritihkalaččat smiehttat, ja galget oahppat hálddašit oaivilerohusaid ja dohkkehit vuostemielalašvuoda. Barggus iešguđetlágan fáttáiguin ja teavsttaiguin oahppit galget oahppat manne demokratiija ii leat diehttelas, ja ahte dan ferte ovdánahttit ja mátasdoallat. Fága galgá leat mielde ohppiide ovddideamen dievaslaš mielborgárvuoda Norgii ja Sápmái.

### Guoddevaš ovdáneapmi

Sámegielas vuosttašgiellan guoská fágaidrasttideaddji fáddá guoddevaš ovdáneapmi dasa ahte oahppit galget oažžut máhtu ja diđolašvuoda sápmelaččaid eallinvugiin, árbevirolaš ealáhusain ja árvvuin, ja das mo dat oidno gielas ja iešguđetlágan teavsttain maiguin oahppit barget. Teavsttat galget dahkat diđolažžan das man deatalaš lea seailuhit sápmelaččaid árbevirolaš dieđuid ja árvvuid, oktavuoda lundui ja dan árvvusatnima. Dasto galgá leat veahkkin dahkamin diđolažžan das mo sáhtta ovddidit guoddevaš ovdáneami boahttevaš buolvvaide.

## Vuodđogálggat

### Njálmamálaš gálggat

Njálmamálaš gálggat sámegielas vuosttašgiellan -fágas mearkkaša ahte máhttá gulahallat, guldalettiin earáid, njálmamálaš albmanahttimiin ja huksedettiin iežas oaivilovdanbuktimiid earáid oaivilovdanbuktimiid ala. Sámegielas vuosttašgiellan lea erenoamáš ovddasvástádus njálmamálaš gálggaid ovddidit. Fága njálmamálaš gálggaid ovdáneapmi vuolgá das ahte máhttá suokkardit giela ja stoahkat dainna, dasa ahte earáid guldala ja ságastallá vásáhusaid birra, ja dasto dasa ahte sáhtta presenteret, digaštallat ja ákkastallat dađistaga moalkaset fáttáid birra. Dat mearkkaša ahte dađistaga máhttá geavahit eanet sániid ja doahpagiid mat gusket fágii ja sámi kultuvrii, servodahkii ja árbevirolaš máhttui. Fágas lea erenoamáš ovddasvástádus ovdánahttit ja nannet oahppi máhtu hállangiela birra ja iešguđetlágan njálmamálaš šánjeriid, muitalanárbevieruid ja retoralaš strategiijaid birra.

### Máhttit čállit

Máhttit čállit sámegielas vuosttašgiellan lea go máhttá čállit iešguđet šlájat teavsttaid. Sámegielas vuosttašgiellan lea erenoamáš ovddasvástádus ohppiid oahpahit čállit. Čállinmáhtu ovdáneapmi vuolgá das go ádde oktavuodá njálmamálaš ja čálalaš teavsta gaskka, dasa ahte máhttá plánet, hábmet ja divodit iešguđetlágan teakstašlájaid mat leat heivehuvvon ulbmili, sisdollui, mediumii ja vuostáiváldái. Fága bokte galget oahppit ovddidit gelbbolašvuodá riektáčállimis ja teakstahábmemis, ja máhttit iešguđetlágan lahkoneami čállimii geavahit. Oahppit galget oahppat hálddašit iešguđetlágan čállinstrategiijaid, ovddidit persovnnalaš čálalaš albmanahttinvugiid ja oahppanproseassas geavahit čállima reaidun. Sámegielas vuosttašgiellan lea ovddasvástádus vuodđo čállinoahpahussii ja dasa ahte oahppit ovddidit doaibmi giehtačállaga ja boallobeavdegeavaheami.

### Máhttit lohkat

Máhttit lohkat sámegielas vuosttašgiellan lea máhttit lohkat sihke digitálalaččat ja báhpis. Sámegielas vuosttašgiellan lea erenoamáš ovddasvástádus lohkan gálggaid oahpahit. Lohkanmáhtu ovddideapmi sámegielas vuosttašgiellan vuolgá álgo oahpahusa dekodengálggaid ja lohkanáddejumi ovddideamis dasa ahte máhttá lohkat ja áddet mánnggalágan teakstašlájaid áddejumiin ja iešguđetlágan ulbmiliiguin. Máhttit lohkat mearkkaša ahte máhttá geavahit iešguđetlágan strategiijaid lohkat digitála čállosiid ja báhpira alde čállosiid. Oahppit galget máhttit lohkat oktilaš teavsttaid ja ovtastuvvon teavsttaid, main leat sihke čállosat, govat ja eará albmanahttinvuogit. Dása gullá maid dat ahte oahppi ádde ja máhttá geavahit sámi doahpagiid, sániid ja dadjanvugiid mat gullet loguide, sturrodagaide ja mihhtoovttadagaide, lassin symbolaide ja govvosiidda, mat geavahuvvojit

iešguđetlágan teavsttain. Dása gullá maid ahte máhttá identifiseret ja dulkot dieđuid iešguđetlágan teavsttain, diagrámmain ja earálágan visuálalaš govvidemiin, ja máhttá árvvoštallat sisdoalu. Fágas lea erenoamáš ovddasvástádus ovddidit ohppiid gelbbolašvuoda lohkat sihke áššeprosa ja čáppagirjjálašvuoda ja árvvoštallat teavsttaid kritihkalaččat ja reflekteeret teavsttaid sisdoalu hárrái.

## Digitála gálggat

Digitála gálggat sámeigielas vuosttašgiellan lea máhttit geavahit heivvolaš digitála resurssaid oahppamis, teakstaráhkadeamis ja ovttasdoaibmamis. Dat mearkkaša maid iešguđetlágan strategiiid geavahit go navigere digitála resurssain sihke fierpmádagaid siste ja olggobealde. Digitála gálggaid ovddideapmi fágas vuolgá das ahte máhttá geavahit ja ieš ráhkadit oktageardánis digitála teavsttaid dasa ahte máhttá geavahit ja ieš ráhkadit mánnggadáfot multimodála teavsttaid máhtu vuodul mo iešguđetlágan albmanahttinuogit doibmet ovtas. Gálggat ovddiduvvojit dađistaga nu ahte máhttigoahtá čájehit iešheanalašvuoda ja digitála árvvoštallannávcca digitála gálduid, resurssaid ja teknologijja válljedettiin ja geavahettiin. Dat mearkkaša maid ahte ovddida kritihkalaš ja ehtalaš diđolašvuoda das mo govvidit iežas ja earáid digitálalaččat, ja čuovvut njuolggadusaid persovdnasuodjaleami birra ja vuhtii váldit earáid neahtas.

## Gealbomihttomearit ja árvvoštallan

### Gealbomihttomearit ja árvvoštallan 2. ceahkki

#### Gealbomihttomearit 2. ceahki maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- guldalit ja vurrolagaid ságastallat
- albmanahttit iežas oaiviliid ja jurdagiid iešguđetlágan fáttáid ja dilálašvuodaid birra
- stoahkat ja bargat kreatiivvalaččat jietnadagaiguin, stávvaliiguin, giellaelemeanttaiguin ja ritmmaiguin
- guldalit ja bargat kreatiivvalaččat njálmmálaš ja čálalaš mitalusaiguin ja teavsttaiguin
- lohkat teavsttaid njuovžilit ja áddet sisdoalu
- ságastallat dan birra mat iešguđetlágan teavsttain leat deatalaš dieđut ja mat eai leat nu deatalaš dieđut
- bargat kreatiivvalaččat tevdnemiin ja čállimiin, sihke digitála reaiduiguin ja daid haga
- čállit teavsttaid sihke gieđain ja boallobevddiin, ja geavahit stuorra ja smávva bustávaid, čuoggáid, čuorvvasmearkkaid ja gažaldatmearkkaid

- ságastallat iežas giellaoahppama birra
- ságastallat iežas ja earáid suopmaniid birra
- geavahit sániid ja doahpagiid mat gusket bearrašii, báikkálaš servodahkii ja árbevirolaš máhttui

## Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gealbbuset sámegeallas vuosttašgiellan 1. ja 2. ceahkis go servet iešguđetlágan njálmmálaš, čálalaš, praktihkalaš ja stoahkanlágan doaimmaide. Dasto oahppit čájehit gelbbolašvuoda go geavahit giela ovtasdoaibmamis earáiguin. Sii čájehit gelbbolašvuoda go lohket teavsttaid ja áddejit daid, ja čállet iežaset teavsttaid gieđain ja digitála reaidduguin.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja oahppanhálu arvosmahttit nu ahte oahppit besset ovddidit ja čájehit gealbbuset mánggabealálaš njálmmálaš, praktihkalaš ja čálalaš bargovugiiguin sihke okto ja ovtasdoaibmamis eará ohppiiguin. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegeallas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit sámegeallas vuosttašgiellan, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja maid máhttet buorebut go ovdal. Oahpaheaddji galgá oaivadii viidásit oahppama birra ja heivehit oahpaha nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit lohkan-, čállin- ja njálmmálaš gálggaid ovddideapmái.

## Gealbomihttomearit ja árvvoštallan 4. ceahkki

### Gealbomihttomearit 4. ceahki manjá

Oahpaha mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- guldalit earáid, jearrat čielggadeaddji ja čiekŋudeaddji gažaldagaid, ja čuovvulit dan maid earát ovdanbuktet
- guldalit, ságastallat ja suokkardit iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid
- lohkat iešguđetlágan teakstašlájaid njuovžilit ja áddet sisdoalu ja teavstta ulbmila
- ságastallat oaiviliid ja fáktáid erohusaid birra
- suokkardit ja válddahit mo sátneváalljema ja jietnageavaheami sáhtta geavahit váikkuhangaskaoapmin
- mitalit, válddahit ja ákkastallat njálmmálaččat ja čálalaččat
- geavahit iešguđetlágan strategiijaid ja digitála resurssaid hábmedettiin teavsttaid
- čállit iešguđetlágan teavsttaid main lea struktuvra ja oktavuoha
- geavahit giela hápme- ja cealkkaoahpa njuolggadusaid ja minstariid iežas teakstaráhkadeamis

- geavahit metagiela go ságastallá giela deataleamos struktuvrraid birra
- gávdnat, válljet, geavahit ja almmuhit gálduid iežas barggus
- árvvoštallat iežas ja earáid teavsttaid ja buoridit iežas teavsttaid earáid responssa ja válljejuvvon árvvoštallaneavttuid vuodul
- geahččaladdat iešguđetlágan oahppanstrategiijaid
- buohtastahttit iežas suopmana čállingielain
- ságastallat giela ja giellaseaguheami birra
- geavahit sániid ja doahpagiid mat gusket árbevirolaš máhttui, lundui ja servodahkii

## Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda sámegielas vuosttašgiellan 3. ja 4. ceahkis go besset čájehit guladalanáddejumi ja geavahit relevánta sátnehivvodaga ja giela iežaset čállosiin iešguđetlágan fágalaš fáttaid birra. Sii čájehit ja ovddidit maid gealbbuset go njuovžilit ja áddejumiin lohket iešguđet guhkkosaš teavsttaid. Dasto oahppit čájehit gelbbolašvuoda go geavahit heivvolaš giela ja gálduid iežaset teakstaráhkadeamis.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja oahppanhálu arvosmahttit mánggabealálaš njálmmálaš, praktihkalaš ja čálalaš bargovugiiguin. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegielas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin ja maid máhttet buorebut go ovdal. Oahpaheaddji galgá oaivadiid viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit njálmmálaš gálggaid ja lohkan- ja čállingealbbu ovddideapmái barggadettiin gielain ja teavsttaiguin.

## Gealbomihttomearit ja árvvoštallan 7. ceahkki

### Gealbomihttomearit 7. ceahki manjá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- guldalit ja meannudit earáid árvalusaid ja ieš albmanahttit ja ákkastallat iežas oaiviliid beali
- reflekteret dan hárrái mo giella sáhtta albmanahttit olbmuid guottuid
- lohkat mánggalágan teakstašlájaid ja ságastallat hámi ja sisdoalu birra
- reflekteret dan hárrái mo njálmmálaš muitalanárbevierut ja árvvut bohtet ovdan sámi girjjálašvuodas
- suokkardit ja reflekteret giela ja identitehta oktavuoda hárrái
- geavahit ávkkálaš lohkanvugiid ja strategiijaid mat heivejit teavstta hápmái ja sisdollui ja lohkama ulbmilii



- mitalit, juohkit dieđuid, ákkastallat ja albmanahttit dárkilit njálmmálaččat ja čálalaččat
- čállit iešguđetlágan teakstašlájaid main lea čielga ulbmil, sisdoallu ja struktuvra
- suokkardit ja geavahit iešguđetlágan gielalaš váikkuhangaskaomiid ja modalitehtaid iežas teakstaráhkadeamis ja njálmmálaš oktavuodain
- geavahit iešguđetlágan teakstameannudan- ja gulahallanreaidduid njálmmálaš ja čálalaš gulahallamis
- čilget ja geavahit máhtu giela hápmeoahpa, dábálaš suorggádusaid ja cealkkaráhkadeami birra
- geavahit riehtačállima, cealkkaráhkadeami ja teakstačatnama guovddáš njuolggadusaid iežas teakstaráhkadeamis
- árvvoštallat iešguđetlágan gálduid jáhkehahttivuođa ja almmuhit gálduidis iežas barggus
- árvvoštallat iežas ja earáid teavsttaid ja buoridit iežas teavsttaid iešguđetlágan fágalaš eavttuid vuodul
- suokkardit ja čilget ovttaláganvuodaid ja erohusaid iežas ja earáid suopmana ja čállingiela gaskka
- reflekteret dan hárrái mo eará gielat váikkuhit sámegielaide
- suokkardit ja geavahit sániid ja doahpágiid mat gusket servodateallimii, luonddugeavaheapmái ja árbevirolaš máhttui

## Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda sámegielas vuosttašgiellan 5., 6. ja 7. ceahkis go presenterejit ja ságastallet iešguđetlágan gielalaš ja fágalaš fáttáid birra, ja go ákkastallet njálmmálaččat ja čálalaččat heivvolaš ja girjás sátneriggodagain. Oahppit čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go geavahit metagiela ságastaladettiin giela hápmeoahpa ja gielalaš erohusaid birra ja ságastaladettiin iežaset ja earáid teavsttaid birra čállinproseassas. Dasto oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go lohket oanehis ja guhkit teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin, ja go rievdadit lohkanvuogi ja čállinstrategiijaid lohkama ulbmila mielde. Oahppit čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go geavahit heivvolaš čállinstrategiijaid iešguđetlágan teavsttaid plánemis ja hábmemis; ja go albmanahttet heivvolaš gielalaš struktuvrraiguin, mat heivejit sisdollui, šánjerii, hápmái ja ulbmilii.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii ja oahppanhálu arvosmahttit mánggabeallálaš njálmmálaš, čálalaš ja praktihkalaš bargovugiiguin. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegielas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin ja maid máhttet buorebut go ovdal. Oahpaheaddji galgá oaivadiid viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset

rávvgiid geavahit iežaset gelbbolašvuoda viidasit ovddideapmái fágas ja iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid buorideapmái.

## Gealbomihttomearit ja árvvoštallan 10. ceahkki

### Gealbomihttomearit 10. ceahki manjá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- guldalit earáid presentašuvnnaid ja reflekteret daid hárrái, ja hukset iežas ákkastallama earáid oaiviliid ovdanbuktimiid ala
- reflekteret dan hárrái mo iešguðetlágan giellageavaheapmi sáhtta albmanahttit guottuid eará olbmuid
- mitalit, juohkit dieđuid, ákkastallat ja reflekteret njálmmálaččat ja čálalaččat
- dovdat ja geavahit iešguðetlágan gielalaš ja estehtalaš váikkuhangaskaomiid ja retoralaš apeallavugiid
- lohkat iešguðetlágan teakstašlájaid iešguðet guhkkodagas ja mohkkáivuodas, ja buohtastahttit ja dulkot teavsttaid
- válljet ja geavahit heivvolaš lohkan- ja oahppanstrategiijaid go fágain bargá
- reflekteret dan hárrái mo sámi jurddašanvuogit, sámi njálmmálaš mitalanárbevierut ja sámi árvvut bohtet ovdan sámi girjjálašvuodas
- geavahit relevánta doahpagiid ja fágagiela mat gusket iešguðetlágan sámi fáttáide ja árvvuide
- buohtastahttit iešguðet sámi guovlluid cuvccas- ja máinnasvariánttaid ja njálmmálaš árbevieruid
- suokkardit ja čilget ovttaláganvuodaid ja erohusaid sámegielaid gaskkas
- geavahit relevánta fágagiela teavstta ja giela čilgemii ja analyseremii
- iešguðetlágan teakstašlájaid plánet ja hábmet struktuvrrain mii lea heivehuvvon sisdollui, ulbmilii ja vuostáiváldái
- geavahit riehtačállima, giela hápmeoahpa ja teakstačatnama njuolggadusaid čálalaš gulahallamis ja teakstaráhkadeamis
- árvvoštallat iešguðetlágan gálduid jáhkehahttivuoda, doallelašvuoda ja relevánssa, ja iežas barggus geavahit gálduid rehálaččat
- árvvoštallat iežas ja earáid teavsttaid ja buoridit iežas teavsttaid mánggalágan fágalaš eavttuid mielde
- reflekteret dan hárrái mo eará gielat váikkuhit sámegillii ja mo sáhtta gáhttet ja ovddidit sámegielaid iešguðetlágan arenain

### Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda sámegielas vuosttašgiellan 8., 9. ja 10. ceahkis go iežaset albmanahttet njálmmálaččat ja čálalaččat girjás ja sihkkaris gielain iešguðetlágan fágalaš fáttáid birra. Dasto

sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go heivehit iežaset njálmmálaš ja čálalaš albmanahhtimiid vuostáiváldái, sisdollui ja ulbmili. Sii čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go besset lohkat mánggalágan teakstamálliid ja vuolggasaji válljejit lohka ulbmila mielde. Lassin dasa sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go plánejit ja divodit iešguđetlágan teavsttaid máhtu vuodul giel ja teavstta birra, fágalaš eavttuid vuodul ja earáid mearkkašumiid vuodul. Oahpaheaddji galgá diktít ohppiid váikkuhit oahpahussii ja oahppanhálu arvvosmahttit mánggabeallásaš njálmmálaš, čálalaš ja praktihkalaš bargovugiiguin gos oahppit barget sihke okto ja earáiguin ovtta. Doaimmat galget láchčojuvvot nu ahte oahppit sáhttet čoavdit fágalaš hástalusaid sihke oahpes ja amas dilálašvuodain ja reflekteret iešguđetlágan čuolmmaid ektui fágalaš barggu oktavuodas.

Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegielas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat vai ohppet. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja reflekteret iežaset fágalaš ovdáneami birra fágas. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit iežaset njálmmálaš gelbbolašvuoda ovddideapmái fágas, divodit teavsttaid ja sávrivuoda ovddidit guhkit teavsttaid lohkamis. Dasto galget oahppit sáhttit rávvagiid geavahit fágalaš máhtu viidásit ovddideapmái ja fága viidásit barggu ja progreshuvna plánemii.

## Oppalaš árvvoštallan

Oppalašárvosátni galgá čájehit oahppi ollislaš gelbbolašvuoda sámegielas vuosttašgiellan oahpahusa loahpahettiin 10. ceahkis. Oahpaheaddji galgá plánat ja láchit oahpahusa nu ahte oahppit besset mángga láhkai, iešguđet ge oktavuodain čájehit gelbbolašvuodaset mas áddejupmi, reflekšuvdna ja kritihkalaš jurddašeapmi leat oassin.

Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni njálmmálaš sámegielas vuosttašgiellan fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan go fágalaš sisdoalu lea njálmmálaččat kommuniseren. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni čálalaš sámegielas vuosttašgiellan fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan guhkebuš ja oaneheabbo teavsttain iešguđetlágan šánjeriin ja ulbmiliidda.

## Gealbomihttomearit ja árvvoštallan jo2 fidnofágalaš oahppoprográmmat

Gealbomihttomearit jo2 fidnofágalaš oahppoprográmmaid manjá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- searvat aktiivvalaččat suokkardeaddji ságastallamiidda ja digaštallamiidda, albmanahttit iežas oaiviliid ja responderet earáid oaivilovdanbuktimiidda
- lohkat iešguđetlágan teavsttaid vássánaiggiis ja dáláaiggiis ja reflekteret daid hárrái
- válddahit ja ságaškuššat mo sámi girjjálašvuotta čadno sámi kultuvrii ja identitehtii
- reflekteret mánggalágan sámi muitalusaid hárrái ja buohtastahttit daid eará eamiálbmogiid teavsttaiguin
- suokkardit mo eará gielat váikkuhit sámegillii ja diđolašvuoda ovddidit das mo sámegielaid sáhtta gáhttet
- geavahit árbevirolaš sámi albmanahttinvugiid ja tearpmaid go fágain bargá
- gulahallat čielgasit ja áddehahtti vuogi mielde njálmmálaš ja čálalaš fidnuguoski oktavuodain
- orienteret iežas fidnofágalaš fágagirjjálašvuoda suorggis gávdnan, kombineren ja árvvoštallan dihte relevánta dieđuid
- geavahit relevánta fágagiela fágalaš fáttáid ja bargoproseassaid presenteremii, duodašteapmái ja ságaškuššamii
- čállit ja hábmet iešguđetlágan teavsttaid main lea buorre struktuvra ja teakstačatnan, ja hálldašit mearkabidjama ja riektáčállima
- válljet ja geavahit heivvolaš giella- ja gulahallanteknologiija dárbbu ja ulbmila mielde
- árvvoštallat ja geavahit iešguđetlágan gálduid kritihkalaš, iešheanalis ja rehálaš vugiin
- árvvoštallat iežas ja earáid teavsttaid ja buoridit iežas teavsttaid giella- ja teakstamáhtu vuodul, earáid mearkkašumiid vuodul ja fágalaš eavttuid vuodul

## Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda sámegielas vuosttašgiellan Jo 2 fidnofágalaš oahppoprográmmain go reflekterejit fágalaš fáttáid ja iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid hárrái. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go suokkardit fágalaš fáttáid kritihkalaš gáldogeavahemiin ja presenterejit dan njálmmálaš ja čálalaš teavsttain main giella, struktuvra ja oktavuotta lea heivehuvvon šánjerii ja ulbmilii. Oahppit čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go geavahit máhtu giela vuogádagaid birra suokkardit ja buohtastahttit gielaid, ja go kritihkalaččat reflekterejit iežaset ja earáid njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid hárrái.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii, ja oahppanhálu ja kreativitehta arvvosmahttit mánggabeallásaš bargovugiiguin gos oahppit besset fuomášit ja suokkardit, sihke okto ja earáiguin ovttas. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegielas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat vai ohppet. Gelbbolašvuoda vuodul

maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja reflekteret iežaset fágalaš ovdáneami birra fágas. Oahpaheaddji galgá oaivadii viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit iežaset njálmmálaš ja čálalaš gálggaid ovddideapmái fágas.

## Oppalaš árvvoštallan

Oppalašárvosátni galgá čájehit oahppi ollislaš gelbbolašvuoda sámegielas vuosttašgiellan oahpahusa loahpahettiin maŋŋá jo2 fidnofágalaš oahppoprográmmaid. Oahpaheaddji galgá plánat ja láchit dili nu ahte oahppit besset mánnggaláhkai, ja iešguđet ge oktavuodain čájehit gelbbolašvuodaset mas áddejupmi, reflekšuvdna ja kritihkalaš jurddašeapmi leat oassin. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni sámegielas vuosttašgiellan ollislaš fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan go fágalaš sisdoalu lea kommuniseren njálmmálaččat ja gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan čálalaš teavsttain iešguđetlágan šánjeriin ja ulbmiliidda.

## Gealbomihttomearit ja árvvoštallan jo1 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmat

Gealbomihttomearit jo1 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmaid maŋŋá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- aktiivvalaččat searvat suokkardeaddji ságastallamiidda ja digaštallamiidda, albmanahhtit oaiviliiddis ja responderet earáid oaiviliidda
- lohkat mánnggalágan teavstaid ovdeš ja dálááiggis ja reflekteret daid hárrái
- válddahit ja ságaškušsat mo sámi girjjálašvuolta lea čadnojuvvon sámi kultuvrii ja identitehtii
- čilget mánnggagielatvuoda ja reflekteret giela ja identitehta gaskavuoda hárrái
- reflekteret mánnggalágan sámi mitalusaid hárrái ja buohtastahttit daid eará eamiálbmogiid teavsttaiguin
- suokkardit mo eará gielat váikkuhit sámegielaide ja ovddidit diđolašvuoda das mo sámegielaid sáhtta gáhttet
- geavahit árbevirolaš sámi albmanahhtinvugiid ja sámegiel terminologii ja barggus fágaiguin
- presenteret, duodaštit ja ságaškušsat fágalaš fáttáid ollislaš ákkastallamiin ja relevánta fágagielain
- čilget ja geavahit mánnggalágan váikkuhangaskaomiid

- čállit ja hábmet iešguđetlágan teavsttaid main lea buorre struktuvra ja teakstačatnan, ja máhttit mearkkaid bidjat ja riehta čállit
- válljet ja geavahit heivvolaš giella- ja gulahallanteknologiija dárbbu ja ulbmila mielde
- árvvoštallat ja geavahit iešguđetlágan gálduid kritihkalaš, iešheanalisis ja rehálaš vugiin
- árvvoštallat iežas ja earáid teavsttaid ja buoridit iežas teavsttaid giella- ja teakstamáhtu vuodul, earáid mearkkašumiid vuodul ja fágalaš eavttuid vuodul

## Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda sámeigielas vuosttašgiellan jo1 studerenráhkkanahtti oahppoprográmmain go reflekterejit fágalaš fáttáid ja iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid hárrái. Sii čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go geavahit máhtu sámeigela, sámi kultuvrra ja sámi servodaga birra go reflekterejit ja ieža ráhkadit iešguđetlágan teavsttaid. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go suokkardit fágalaš fáttáid kritihkalaš gáldogeavahemiin ja presenterejit dán njálmmálaš ja čálalaš teavsttain main giella, struktuvra ja oktavuoha lea heivehuvvon šánjerii ja ulbmilii. Dasto sii maidái čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go geavahit máhtu giella vuogádagaidda birra suokkardit ja buohtastahttit giellaid, ja go kritihkalaččat reflekterejit iežaset ja earáid váikkuhangaskaomiid geavaheami birra teavsttain.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii, ja oahppanhálu ja kreativitehta arvvosmahttit mánggabeallásaš bargovugiiguin gos oahppit besset fuomášit ja suokkardit, sihke iešheanaláččat ja earáiguin ovtas. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámeigielas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja reflekteret iežaset fágalaš ovdáneami hárrái. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit iežaset oahppama birra reflektaremii ja vuodđun go galget buoridit iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid.

## Gealbomihttomearit ja árvvoštallan jo2 studerenráhkkanahtti oahppoprográmmat

Gealbomihttomearit jo2 studerenráhkkanahtti oahppoprográmmaid manjá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- guldalit diehtujuohkima ja ákkastallama, reflekteret daid hárrái ja árvvoštallat daid ja ieš geavahit relevánta retoralaš strategiiid ságastallamiin ja digaštallamiin
- lohkat mánnggalágan teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin ja čatnat daid kulturhistorjjálaš oktavuhtii
- suokkardit teavsttaid retoralaččat ja estetihkalaččat ja reflekteret fáttáid ja árvvuid hárrái maid teavsttat ovdanbuktet
- reflekteret iešguđetlágan retoralaš apeallavugiid ovttaláganvuodaid ja erohusaid hárrái sámi kultuvrras ja eará kultuvrrain
- analyseret ja ságaškuššat mo sámi girjjálašvuohta lea čadnojuvvon sámi kultuvrii ja servodahkii
- čállit teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin mat válddahit dahje ságaškuššet sámegielfágalaš fáttáid
- geavahit iešguđetlágan retoralaš apeallavugiid ja gielalaš váikkuhangaskaomiid njálmmálaččat ja čálalaččat
- reflekteret giellageavaheami hárrái servodagas ja das makkár váikkuhusat das lea sámegielaid seailluheapmái ja ovddideapmái
- ságaškuššat mánnggagielatvuoda eavttuid ja vejolašvuodaid birra skuvllas, bargoeallimis ja servodagas
- suokkardit giellagirjáivuoda Sámis ja buhtastahttit iežas giela eará sámegielaiguin
- lohkat mánnggalágan boares teavsttaid ja suokkadit daid giellahistorjjálaš perspektiivvas

## Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda sámegielas vuosttašgiellan jo2 studerenráhkkanahkti oahppoprográmmain go gulahallet ja reflekterejit fágalaš fáttáid hárrái ja ságaškuššet iešguđetlágan ovddešáiggi ja ođđasit áiggi njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid birra mánnggalágan mediain ja šánjeriin. Sii čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go geavahit máhtu sámegiela, sámi kultuvrra ja sámi servodaga birra go reflekterejit ja ieža ráhkadit iešguđetlágan teavsttaid. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go fágalaš fáttáid suokkardit kritihkalaš gáldogeavahemiin ja presenterejit dán njálmmálaš ja čálalaš teavsttain main giella, struktuvra ja oktavuohta lea heivehuvvon šánjerii ja ulbmilii. Sii čájehit ja ovddidit maiddá gelbbolašvuoda go besset geavahit fágalaš eavttuid, earáid mearkkašumiid ja máhtu giela vuogádagaid birra iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid ovddideapmái ja gielaid buhtastahttimii.

Oahpaheaddji galgá diktít ohppiid váikkuhit oahpahussii ja oahppanhálu arvosmahttit go oahppit besset ráhkadit iežaset čuolmmaid, bargat kreatiivvalaččat ja suokkardit go fágain barget. Oahpaheaddji galgá láchit oahpahusa nu ahte oahppit ovddidit sárvvuoda stuorát bargguin, juogo guhkit teavsttaid lohkamis dahje suokkardeaddji barggus fágalaš čuolmmaiguin. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra

sámegielas vuosttašgiellan, ja oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja reflekteeret iežaset fágalaš ovdáneami birra. Oahpaheaddji galgá oaivadii viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid ovddideapmái.

## **Gealbomihttomearit ja árvvoštallan jo3 studerenráhkkanahtti oahppoprográmmat**

Gealbomihttomearit jo3 studerenráhkkanahtti oahppoprográmmaid manjá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- ságaškuššat oktavuoda birra giela, kultuvrra ja identitehta gaskka fágalaš ságastallamiin
- lohkat iešguđetlágan teavsttaid historjjálaš konteavsttas ja ohppiid dálááiggis ja reflekteeret dan hárrái
- analyseret ja dulkot sámegiela girjjálašvuoda ja eará kultuvrraid teavsttaid
- reflekteeret sámegiela ja kultuvrra ektui eamiálbmot- ja minoritehtaperspektiivvas
- geavahit fágamáhtu ja dárkilis ja girjás fágagiela sihke njálmmálaččat ja fágalaččat
- geavahit árbevirolaš sámi albmanahttinvugiid ja sámi giellaterminologijja barggus fágain
- geavahit máhtu giela, teavstta ja šáŋŋera birra iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teakstašlájaid hábmemii
- suokkardit sámegielaid dili ja iešguđet áiggiid giellapolitiikka
- suokkardit ja ságaškuššat mo iešguđet majoritehtagiellat váikkuhit sámegillii ja reflekteeret sámegiela geavaheami eavttuid hárrái ovdal, dál ja boahpteáiggis
- árvvoštallat, válljet ja geavahit heivvolaš giella- ja gulahallanteknologiija dárbbu ja ulbmila mielde
- áddet ja geavahit metagiela barggus fágain
- hálddašit giela hápmeoahpa, syntávssa ja riektáčállima gulahallamis ja teakstaráhkadeamis

## **Dađistaga árvvoštallan**

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde ovddideamen oahppama ja gelbbolašvuoda fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda sámegielas vuosttašgiellan jo3 studerenráhkkanahtti oahppoprográmmain go geavahit fágagiela iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš gulahallandilálašvuodain. Sii čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go analyserejit, dulkojit ja



buohtastahttet iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid, ja go suokkardit teavsttaid ja reflekterejit daid birra. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go geavahit máhtu sámegiela, sámi kultuvrra ja sámi servodaga birra go reflekterejit ja ieža ráhkadit iešguđetlágan teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin ja iešguđetlágan ulbmiliidda ja vuostáiváldiide. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go fágagiela geavahemiin reflekterejit giela ja teavsta hárrái, ja go dárkilit ja mánggain beliin albmanahttet iežaset njálmmálaččat ja čálalaččat, ja go hálddašit gielalaš hápmegáibádusaid.

Oahpaheaddji galgá diktít ohppiid váikkuhit oahpahussii, ja oahppanhálu ja kreativitehta arvvosmahttit go oahppit besset fágalaš čuolmmaiguin kreatiivvalaččat bargat ja daid suokkardit. Loahpas sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go besset geavahit fágalaš eavttuid, earáid mearkkašumiid ja máhtu giela vuogádagaid birra iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid ovddideapmái ja gielaid buohtastahttimii. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegielas vuosttašgiellan. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit, sii galget beassat mitalit maid orrot máhttimin, ja reflekteret iežaset fágalaš ovdáneami birra. Oahpaheaddji galgá oaivadii viidásit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid divodeapmái ja viidáseabbo ovddideapmái.

## Oppalaš árvoštallan

Oppalašárvosátni galgá čájehit oahppi ollislaš gelbbolašvuoda sámegielas vuosttašgiellan, go oahpahus loahpahuvo manjá jo3 studerenráhkkanahiti oahppoprográmmaid. Oahpaheaddji galgá plánat ja láchit oahpahusa nu ahte oahppit besset mánggaláhkai, ja iešguđet ge oktavuodain čájehit iežaset gelbbolašvuoda mas ipmárdus, reflekšuvdna ja kritihkalaš jurddašeapmi leat oassin. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni njálmmálaš sámegielas vuosttašgiellan dan fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan go lea fágalaš sisdoalu njálmmálaččat kommuniseren. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni čálalaš sámegielas vuosttašgiellan fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan mángga teavsttas iešguđetlágan šánjeriin.

## Gealbomihttomearit ja árvoštallan jo3 lasáhus oppalaš studerengelbbolašvuhtii fidnofágalaš oahppoprográmmat

Gealbomihttomearit jo3 lasáhus oppalaš studerengelbbolašvuhtii fidnofágalaš oahppoprográmmaid manjá

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

- guldalit diehtujuohkima ja ákkastallama, reflekteret daid hárrái ja árvoštallat daid, ja ieš geavahit relevánta retoralaš strategijaid ságastallamiin ja digaštallamiin

- fágalaš ságastallamiin ságaškuššat oktavuoda birra giela, kultuvrra ja identitehta gaskka
- lohkat mánggalágan teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin ja čatnat daid kulturhistorjjálaš oktavuhtii
- lohkat iešguđetlágan teakstašlájaid ja reflektaret daid hárrái historjjálaš ja oahppi dálááiggi konteavsttas
- suokkardit teavsttaid retoralaččat ja estehtalaččat ja reflektaret fáttáid ja árvvuid hárrái maid teavsttat ovdanbuktet
- reflektaret ovttaláganvuodaid ja erohusaid hárrái iešguđetlágan apeallavugiin sámi ja eará kultuvrrain
- analyseret ja ságaškuššat dan mo sámi girjjálašvuohta lea čadnojuvvon sámi kultuvrii ja servodahkii
- analyseret ja dulkot sámegiel girjjálašvuođa ja eará kultuvrraid teavsttaid
- reflektaret sámegiela ja kultuvrra hárrái eamiálbmot- ja minoritehtaperspektiivvas
- čállit teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin mat válddahit dahje ságaškuššet sámegielfágalaš fáttáid
- geavahit fágamáhtu ja dárkilis ja mánggabealat fágagiela sihke njálmmálaččat ja čálalaččat
- geavahit árbevirolaš sámi albmanahhtinvugiid ja sámegiel terminologiija barggus fágain
- geavahit máhtu giela, teavstta ja šánjera birra iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teakstašlájaid hábmemii
- geavahit iešguđetlágan retoralaš apeallavugiid ja gielalaš váikkuhangaskaomiid njálmmálaččat ja čálalaččat
- reflektaret servodaga giellageavaheami hárrái ja dan birra makkár váikkuhusaid dat buktá sámegielaid seailuheapmái ja ovddideapmái
- ságaškuššat mánggagielatvuoda eavttuid ja vejolašvuođaid birra skuvllas, bargoeallimis ja servodagas
- suokkardit iešguđet áiggiid sámegielaid dili ja giellapolitihka
- suokkardit ja ságaškuššat mo iešguđetlágan majoritehtagielat váikkuhit sámegillii ja reflektaret sámegiela geavaheami eavttuid hárrái ovdal, dál ja boahteáiggis
- suokkardit giellagirjáivuoda Sámis ja buohtastahttit iežas giela eará sámegielaiguin
- lohkat mánggaid boares teavsttaid ja giellahistorjjálaš perspektiivvas suokkardit daid
- árvvoštallat, válljet ja geavahit heivvolaš giella- ja gulahallanteknologiija dárbbu ja ulbmila mielde
- áddet ja geavahit metagiela barggus fágain
- hálddašit giela hápmeoahpa, syntávssa ja riehtačállima gulahallamis ja teakstaráhkadeamis

## Dađistaga árvvoštallan

Dađistaga árvvoštallan galgá leat mielde oahpu ja gelbbolašvuoda ovddideamen fágas. Oahppit čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda sámegielas vuosttašgiellan jo3 lasáhus oppalaš studerengelbbolašvuhtii go geavahit fágagiela iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš gulahallandilálašvuodain. Sii čájehit ja ovddidit maid gelbbolašvuoda go analyserejit, dulkojit ja buohtastahttet iešguđetlágan njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid, ja go suokkardit teavsttaid ja reflekterejit daid hárrái. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go geavahit máhtu sámegiela, sámi kultuvrra ja sámi servodaga birra go reflekterejit ja ieža ráhkadit iešguđetlágan teavsttaid iešguđetlágan šánjeriin ja iešguđetlágan ulbmiliidda ja vuostáiváldiide. Dasto sii čájehit ja ovddidit gelbbolašvuoda go fágagiela geavahemiin reflekterejit giela ja teavsta hárrái, ja go dárkilit ja mánnggabeallásaččat albmanahhtet njálmmálaččat ja čálalaččat, ja go hálddašit gielalaš hápmegáibádusaid.

Oahpaheaddji galgá diktit ohppiid váikkuhit oahpahussii, ja oahppanhálu ja kreativitehta arvvosmahttit go oahppit besset fágalaš čuolmmaiguin kreatiivvalaččat bargat ja daid suokkardit. Oahpaheaddji galgá láchit oahpahusa nu ahte oahppit ovddidit njálmmálaš ja čálalaš gelbbolašvuoda go besset viidasabbot ovddidit iežaset teavsttaid fágalaš eavttuid ja máhtu vuodul giela ja teavsta birra. Oahpaheaddji ja oahppit galget gulahallat ohppiid ovdáneami birra sámegielas vuosttašgiellan. Oahppit galget beassat geahččaladdat. Gelbbolašvuoda vuodul maid oahppit čájehit, sii galget beassat muitalit maid orrot máhttimin, ja reflekteret iežaset fágalaš ovdáneami birra. Oahpaheaddji galgá oaivadit viidasit oahppama birra ja heivehit oahpahusa nu ahte oahppit besset rávvagiid geavahit iežaset njálmmálaš ja čálalaš teavsttaid divodeapmái ja viidáseabbo ovddideapmái.

## Oppalaš árvvoštallan

Oppalašárvvosátni galgá čájehit oahppi ollislaš gelbbolašvuoda sámegielas vuosttašgiellan –fágas, jo3 lasáhusa oppalaš studerengelbbolašvuhtii oahpahusa loahpaheamis. Oahpaheaddji galgá plánat ja láchit oahpahusa nu ahte oahppit besset mánnggaláhkai, ja iešguđetge oktavuodain čájehit iežaset gelbbolašvuoda mas áddejupmi, reflekšuvdna ja kritihkalaš jurddašeapmi leat oassin. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni njálmmálaš sámegielas vuosttašgiellan fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan go fágalaš sisdoalu lea njálmmálaččat kommuniseren. Oahpaheaddji galgá bidjat árvosáni čálalaš sámegielas vuosttašgiellan fágalaš, gielalaš ja kultuvrralaš gelbbolašvuoda vuodul maid oahppi lea čájehan mánngga teavsttas iešguđetlágan šánjeriin.

## Árvvoštallanortnet

### Oppalašárvvosátni

Maŋŋá 10. ceahki: Ohppiin galget leat guokte oppalašárvosáni, okta njálmmálaš sámegielas vuosttašgiellan ja okta čálalaš sámegielas vuosttašgiellan.

Maŋŋá jo2 fidnofágalaš oahppoprográmmaid: Ohppiin galgá leat okta árvosátni sámegielas vuosttašgiellan.

Maŋŋá jo3 studerenráhkkanahtti oahppoprográmmaid: Ohppiin galget leat guokte oppalašárvosáni, okta njálmmálaš sámegielas vuosttašgiellan ja okta čálalaš sámegielas vuosttašgiellan.

Maŋŋá jo3 lasáhus oppalaš studerengelbbolašvuhtii: Ohppiin galget leat guokte oppalašárvosáni, okta njálmmálaš sámegielas vuosttašgiellan ja okta čálalaš sámegielas vuosttašgiellan.

Eksámenortnegat fágas galget sáddejuvvot gulaskuddamii ja válmastuvvot maŋŋá.

### **Eksámen ohppiide**

Maŋŋá 10. ceahki: Oahppi sáhtta vuorbáduvvot čálalaš eksámenii sámegielas vuosttašgiellan. Eksámenis galgá leat ráhkkananoassi. Čálalaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo guovddáš ásašusas. Oahppi sáhtta maid vuorbáduvvot njálmmálaš eksámenii, oktan ráhkkananosiin. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo báikkálaččat.

Maŋŋá jo2 fidnofágalaš oahppoprográmmaid: Oahppi sáhtta vuorbáduvvot čálalaš eksámenii sámegielas vuosttašgiellan. Eksámenis galgá leat ráhkkananoassi. Čálalaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo guovddáš ásašusas. Oahppi sáhtta maid vuorbáduvvot njálmmálaš eksámenii, oktan ráhkkananosiin. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo báikkálaččat.

Maŋŋá jo3 studerenráhkkanahtti oahppoprográmmaid: Oahppi galgá váldit čálalaš eksámena sámegielas vuosttašgiellan. Čálalaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo guovddáš ásašusas. Oahppi sáhtta maid vuorbáduvvot njálmmálaš eksámenii, oktan ráhkkananosiin. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo báikkálaččat.

Maŋŋá jo3 lasáhus oppalaš studerengelbbolašvuhtii: Oahppi galgá váldit čálalaš eksámena sámegielas vuosttašgiellan. Čálalaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo guovddáš ásašusas. Oahppi sáhtta maid vuorbáduvvot njálmmálaš eksámenii, oktan ráhkkananosiin. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo báikkálaččat.

### **Eksámen privatisttaide**

## Maŋŋá 10. ceahki: Geahča gustovaš ortnega rávisolbmuid vuodđoskuvlaoahpahussii

Maŋŋá jo2 fidnofágalaš oahppoprográmmaid: Privatista galgá váldit čálalaš eksámena sámegielas vuosttašgiellan. Eksámenis galgá leat ráhkkananoassi. Čálalaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo guovddáš ásašusas. Dasa lassin galgá privatista váldit njálmmálaš eksámena. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo báikkálaččat. Fylkkasuohkan mearrida galgá go privatisttain leat ráhkkananoassi báikkálaččat mearriduvvon eksámenis.

Maŋŋá jo3 studerenráhkkanahhti oahppoprográmmaid: Privatista galgá váldit čálalaš eksámena sámegielas vuosttašgiellan. Čálalaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo guovddáš ásašusas. Dasa lassin galgá privatista váldit njálmmálaš eksámena. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo báikkálaččat. Fylkkasuohkan mearrida galgá go privatisttain leat ráhkkananoassi báikkálaččat mearriduvvon eksámenis.

Maŋŋá jo3 lasáhus oppalaš studerengelbbolašvuhtii: Privatista galgá váldit čálalaš eksámena sámegielas vuosttašgiellan. Čálalaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo guovddáš ásašusas. Dasa lassin galgá privatista váldit njálmmálaš eksámena. Njálmmálaš eksámen ráhkaduvvo ja sensurerejuvvo báikkálaččat. Fylkkasuohkan mearrida galgá go privatisttain leat ráhkkananoassi báikkálaččat mearriduvvon eksámenis.